Suomen Satamat ry
Finnish Ports Association

Lausunto

27.2.2025

Eduskunta, hallintovaliokunta

Asia: HE 205/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi

Suomen Satamat ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Yhdistys keskittyy lausunnossaan hallituksen esitykseen sisältyvään lakiin 5, **laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain muuttamisesta** (ns. turvatoimilaki).

Hallituksen esityksessä ehdotetaan mallia, jossa satamanpitäjä vastaisi turvallisuusselvitysten teettämisestä, tietojen merkityksellisyyden arvioinnista ja tarvittavista jatkotoimenpiteistä kaikkien satamissa työskentelevien henkilöiden, myös muiden kuin oman henkilöstönsä, osalta.

Satama-ala suhtautuu myönteisesti satamien ja kansallista turvallisuutta parantaviin toimiin, mutta pitää ongelmallisena hallituksen esityksessä esitettyä toimintamallia, jossa satamanpitäjä olisi hakija alueen muiden yritysten tarvitsemille turvallisuusselvityksille. Mielestämme esitys on epäsuhtainen satamanpitäjän velvoitteiden ja oikeudellisten valtuuksien kesken. Perustelumme lähtevät työoikeuden perusperiaatteesta, jossa henkilön työsuhteen ehdoista ja jatkumisesta päättää henkilön työnantaja. Lisäksi satamanpitäjille kaavailtu laaja ja muita toimijoita valvova rooli lähestyy luonteeltaan julkista hallintotehtävää. Suomessa satamanpitäjät toimivat osakeyhtiömuodossa, eikä niille voida sälyttää viranomaisroolin kaltaisia tehtäviä.

Turvatoimilain 2 a luvun uusi 7 g § edellyttää satamanpitäjän arvioivan, onko alueella toimivan yrityksen työntekijällä edellytyksiä toimia tehtävässään. Turvallisuusselvityksen perustella henkilöstä annettu lausunto ei anna selvityksen hakijalle suositusta toimenpiteistä. Tällöin hakijalle jää arvioitavaksi, voiko henkilö toimia tehtävässä, johon selvitystä haetaan. **Tämän arvioinnin tulisi kuitenkin olla kunkin työntekijän oman työnantajan tehtävä, joka on toimivaltainen taho päättämään työsuhteen laadusta ja kestosta.** Lisäksi työnantajalla on konkreettiset keinot ryhtyä toimenpiteisiin turvallisuusselvityksen perusteella, esimerkiksi tietoihin tai tietojärjestelmiin pääsyn käyttöoikeuksien hallitsemiseksi, työntekijän tehtävien uudelleen määrittelemiseksi, tai vakavimmissa tapauksissa, työsuhteen purkamiseksi. Satamanpitäjän oikeudet riittävät vain kulkuluvan eväämiseen satama-alueelle. Tietojärjestelmän hallintaoikeuksia käyttävälle työntekijälle työskentely on mahdollista myös ilman kulkulupaa alueelle. Satamanpitäjän oikeudet eivät ylety toisen yrityksen sisäisiin asioihin, kuten tietojärjestelmien käyttöoikeuksien määrittelyyn. **Edellä sanotun vuoksi, hallituksen esityksen ehdottama malli ei tuota tehokkainta mallia turvallisuuden parantamiseen turvallisuusselvitysmenettelyjen avulla.**

Sataman tieto- ja tietojärjestelmien sekä toiminnan jatkuvuuden turvaaminen vaatii, ollakseen kokonaisuudessaan tehokasta ja tuloksellista, monenlaisia toimenpiteitä, sekä yrityksissä että yritysten ja viranomaisten kesken. **Suomen Satamat ry. katsoo, että**

hallituksen esityksessä ehdotettu malli ei hyödynnä tehokkaasti viranomaisten käytössä olevia työkaluja, esim. SUPOn yritykseen kohdistuvaa arviointia turvallisuusselvitysasiakkaaksi hakeutumisen yhteydessä. Nykyisellään uuden yrityksen tullessa SUPOn turvallisuusselvitysasiakkaaksi arvioidaan alkuvaiheessa työnantajayrityksen muita turvallisuusjärjestelyitä, kuten miten organisaatio on rajoittanut teknisillä ja muilla toimenpiteillä pääsyä suojattaviin tietoihin tai huolehtinut toimitilojen ja tietojärjestelmien suojaamisesta, millainen johtamisjärjestelmä turvallisuuden takaamiseksi on ja miten henkilöstöä on koulutettu tiedon käsittelyyn. SUPOn sivulla todetaan: ”Turvallisuusjärjestelyt pitää selvittää sen varmistamiseksi, että yritys käyttäisi vain osana laajempia tietoturvallisuustoimenpiteitä eikä niiden sijasta. Turvallisuusselvitykset eivät yksin takaa minkään organisaation turvallisuutta, vaan ne täydentävät muita turvallisuusjärjestelyitä.” Nyt hallituksen esityksessä on jätetty auki, minkä tahon toimesta ja kuinka kattavasti tällainen arviointi tehdään silloin, jos satamanpitäjä toimisi välikätenä haettaessa turvallisuusselvitystä toisen työnantajayrityksen henkilöstölle.

Suomen Satamat ry. tuo lisäksi esille, että nykyinen turvallisuusselvityslaki lähtee siitä, että selvityksen hakijana on aina se taho, jonka intressiä suojataan, eli esimerkiksi suojattavan tiedon omistaja. Hallituksen esityksellä ehdotetaan mallia, että satamien osalta hakijana olisi aina satamanpitäjä, myös niiden tietojen osalta, joiden suojaamisintressi on muulla taholla, esim. lastitiedot. Lastinkäsittelyn tarvitsemat tietojärjestelmät ovat satamaoperaattorin omia järjestelmiä, joihin satamanpitäjällä ei ole pääsyä. Lisäksi hallituksen esityksen perustana on tahto vahvistaa erityisesti kansallista turvallisuutta ja ehkäistä järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa, jolloin esille nousee kysymys siitäkin, että eikö näiden tavoitteiden valossa intressi ole kansallinen, ja näin ollen julkisen sektorin tehtävä. **Näkemyksemme mukaan esitys siirtää vastuuta kansallisen turvallisuuden turvaamisesta satamanpitäjille ja asettaa satamanpitäjien henkilöstön hankalaan arviointirooliin ja vaille tukea käsitellessään ja tehdessään päätöksiä muiden organisaatioiden henkilöstön soveltuvuutta koskien.**

Yllä esiin tuotujen seikkojen vuoksi Suomen Satamat ry. katsoo, että hallituksen esityksessä on puutteita ja ristiriitaisuuksia työoikeuden, henkilön yksityisyyden suojan ja julkisen hallinnon tehtävien delegoinnin näkökulmasta. Suomen Satamat ry. esittää, että turvatoimilaki irrotetaan CER-direktiivin toimeenpanosta, ja valmisteltaisiin perusteellisemmin uudestaan (ks. sivu 3). Turvatoimilain irrottaminen CER-kokonaisuudesta ei viivästytä tai vaikeuta direktiivin tavoitteiden toteuttamista ja siihen liittyvät turvallisuusselvityslain muutokset ovat erillisiä turvatoimilaista.

Mikäli eduskunta etenee lain voimaansaattamisessa, tulisi hallituksen esitykseen sisällyttää siirtymäaika. Satama-alan näkökulmasta valmistautuminen lain vaatimuksiin on haasteellista, koska esitys jättää auki ja Traficomin myöhemmin määriteltäväksi sen, mihin satamanpitäjiin ja mihin tehtäviin sitä sovelletaan. Siirtymäajan määrittelyssä tulisi huomioida Traficomin tarvitsema valmisteluaika tarkentaville ohjeille ja määräyksille, ja lisäksi SUPOn käytettävissä olevat resurssit lisääntyneiden turvallisuusselvitysten tekemiseen, siten että, satamatyön jatkuvuus nykyhenkilöstön toimesta sekä tarvittavien uusrekrytointien toteutus tarkoituksenmukaisessa aikataulussa pystytään turvaamaan.

Suomen Satamat ry
Finnish Ports Association

Lausunto

27.2.2025

Suomen Satamat ry:n ehdotus vaihtoehtoiseksi turvallisuusselvitysprosessiksi

1. Traficom ja satama-alan edustajat määrittelevät yhteistyössä kuvauksen niistä tiedoista, tehtävistä ja/tai rooleista, joista satamissa työskenteleviltä henkilöiltä vaaditaan (suppea tai perusmuotoinen) turvallisuusselvitys. Tämä ennakoiva yhteistyö varmistaa valtakunnallisesti yhtenäiset velvoitteet. Tämä vastaa Turvatoimilain 4 §:n muutosesitystä turvallisuusselvitysten kohdentamisesta satamassa.
2. Satamanpitäjä velvoitetaan toimittamaan Traficomille ajantasainen tieto satamassa toimivista yrityksistä, joilla on henkilöstöä, jolla on pääsy satamatoimintojen kriittiseen tietoon tai jotka voivat hallita sataman toiminnalle kriittisiä tietojärjestelmiä. Viranomaiselle muodostuu rekisteri satamissa toimivista yrityksistä ja mahdollisuus valvoa niitä.
3. Kukin velvoitteiden kohteena oleva yritys hakeutuu Suojelupoliisin asiakkaaksi voidakseen hakea tarvitsemiaan turvallisuusselvityksiä. Kun turvallisuusselvitystä hakee kunkin henkilön oma työnantaja, tällä on mahdollisuus reagoida turvallisuusselvityksen tulokseen, eikä tarvita henkilön tietojen siirtelyä yritykseltä toiselle tai luoda koko sataman kattavaa rekisteriä.
4. Kun satamassa toimivat yritykset tulevat SUPOn asiakkaiksi viranomaisille on suora kontakti laajempaan yritysjoukkoon kokonaisturvallisuuden varmistamiseksi, sen sijaan, että asioidaan vain satamanpitäjän kanssa. SUPO voi tässä yhteydessä arvioida myös yrityksen turvallisuusjärjestelyjen tasoa.

Piia Karjalainen
toimitusjohtaja
Suomen Satamat ry.